

ur Ana Blandianas novellsamling *Imitație de coșmar - Kopia av en mardröm*. Biblioteca Mileniului, Editura du Style, 1995.

Cele patru anotimpuri - De fyra årstiderna 1977 - vintern

Fjärilskapellet (Capela cu fluturi)

FJÄRILSKAPELLET är en poetisk novell skriven i jag-form. Kanske kan man kalla stilen ”poetisk fantasy”. Språket är mycket suggestivt och vackert och man får följa den inre monologen hos en person som glider mellan dröm och verklighet. Berättelsen är fylld med färger, ljud och ett rikt register av känslor. Texten är så scenisk att den skulle passa bra att filmatisera; kanske som *lyrisk skräckfilm*, en utforskad genre.

Novellen består av två delar; först en reflekterande del där en namnlös författarinna/jag-person beskriver sina svårigheter att minnas saker och sedan följer en serie inre och yttre händelser som huvudpersonen upplever under en spöklikt surrealistisk eftermiddag som ska förbli inristad i hennes minne.

Reflektionen i början handlar om huvudpersonens problem med minnesluckor. Hon kan delta i en diskussion men minns ingenting om vad som sagts efteråt, knappt ens att hon deltagit. Vad hon däremot minns kan vara ett sinnestillstånd, en speciell färg eller en känsla, kanske en obetydlig detalj som hur den hon talat med dragit handen genom håret, hårets rörelse vid gesten. Från barndomens dagar hos morföräldrarna på landet, minns hon detaljer från en jordbruksmaskin eller en gammal sko som kilats in under ett ben på ett haltande bord där man skar blad till ankorna.

Världen för henne reduceras till ett album med lösryckta bilder och en rad själstillstånd. Hon fylls av fasa vid tanken på att hon bara lever i dessa ihåkomna ögonblick. Resten av tiden befinner hon sig i ett sömngångaraktigt tillstånd där hon ibland genom halvslutna ögon betraktar något fragment hon inte förstår. Så egentligen har hon egentligen bara levt 20, kanske 30 timmar.

Novellen går över i den speciella vintereftermiddagen då hon lämnar huset för att slippa en envis lukt som känns starkt i lägenheten. Solen tycks onormalt stark och hon går som vanligt omkring i kvarteren på måfå, utan mål, för att på något sätt utmana tiden. Saker som finns omkring henne registreras utan engagemang; en råtta som springer över gatan, detaljer i husens arkitektur. Hon tycker det är tur att husen är så fula för vackra hus hade tvingat henne att betrakta och beundra dem. Istället leker hon med tanken på de fula kvarterens totala förfall, hur ruinerna blir rov för gräs, odlor och ormar. Strövtågen brukar alltid sluta i Jungruträdgården, en liten park där det växer ett tiotal underliga björkliknande träd. Vid parken finns en teater, en restaurang och en mystisk kyrka, hemvist för en okänd kult. Idag märker hon att kyrkan för första gången är öppen. Då nyfikenheten blir för stark vågar hon sig in.

I kyrkan snöar det och hon känner sig upplyft av detta tills hon inser det absurda i saken. Det kan ju inte bero på att taket är trasigt – ute hade det inte snöat. Hon tänker att detta måste vara ett av ögonblicken som kommer att präglas i hjärnan som ett av ögonblicken då hon lever. Eftersom hon aldrig varit mycket för logik så tycks det faktum att det snöar inuti en kyrka först inte skrämmande. Det är kanske för hennes skull. Men sedan får hon känslan av att detta händer oberoende av henne och är emot naturlagarna. Hon fylls av irritation och revolt.

Det är mörkt därinne trots de avlånga fönstren med underliga målningar. Längst in i kapellet finns något som liknar en ikonskärm. Hon tar fram en tändsticka för att se bättre och skärmen verkar röra sig i vågor. En tändsticka till och hon ser att det är tusentals fjärilsvingar som rör sig. Ytan rör sig och verkar hotande. Hon tror sig minnas något men kan inte lösgöra det ur sina glömskors kaos. Som styrd av en osynlig hand tar hon ett steg närmare och vingrörelserna verkar stanna av. Hon rör tändstickan mot en av vingarna. Ett skrik skulle skrämt henne mindre än det svaga surrande som uppstår, följt av ett underligt skrapande ljud som mångdubblas tusenfalt.

Plötsligt släcks lågan av en stor snöflinga som singlar ner. Ögonblicket i surrande mörker tills hon får eld på en ny sticka är det mest skrämmande hon upplevt. Fjärilarna flyger åt alla håll, kapellet tycks ljusare. Trots att de färgglada randiga och prickiga fjärilarna i sig inte är självlysande, återspeglar de metalliska reflexer i rödaktigt gult och brons. Det surrande ljudet fortsätter och hon får en omedelbar känsla av fara. Hon ser att fjärilsvingarna har samma teckningar som kyrkfönstren. De flyger omkring henne, i deras rörelse finns något djupt sensuellt, liderligt och hon ryser av fasa och knäna börjar darra. Som på en ordlös befallning tar de plats på altartavlan som är fylld med målningar av helgon med stora blå ögon.

Hon lämnar kapellet och märker att det börjat snöa ute. Igen griper rädslan tag i henne. Vad är det för fjärilar? Förebådar de en fara som hotar staden? Hon måste varna folk, men ute finns inte själ. Hon får syn på en gammal man som sitter orörlig på en bänk och betraktar de snötyngda grenarna. Hon försöker berätta om fjärilarna i kapellet men han förblir likgiltig, innesluten i sin värld. Till slut säger han: ”Om det bara handlade om det...” ”Om vad?” frågar hon förtvivelst men gubben sjunker åter in i sina drömmar.

Hon hör surrandet igen men nu låter det som om det kom från en miljard fjärilar, nej snarare en miljon humlor. Det måste komma från fler än dem i kapellet för att kunna frambringa en sådan komplicerad atmosfärisk ljudbild. Ljudet växer till ett kontinuerligt gnissel som verkar fylla universum. Hon flyr vidare till restaurangen där en ensam åldrande flicka sopar golvet. Hon försöker än en gång förklara det bisarra som hänt i kapellet. Orden stockar sig: fjärilar i februari, underligt surrande, snöfall inne i kyrkan. Flickan säger likgiltigt ”Vad bryr väl jag mig om fjärilar?”.

Surrandet utanför tätnar och hon flyr vidare mot teatern. På scenen finns dansare i färgglada slängkappor som rör sig till någon slags rituell musik. Hon finner spektaklet meningslöst men på samma gång blir hon gripen av en underlig sensualism som sprider sig i salongen. Musiken slutar och alla applåderar frenetiskt. Hon sluter ögonen men öppnar dem med ens när insikten kommer: slängkapporna liknar fjärilsvingar och den kompakta känsla av sensualitet och liderlighet som rörelserna verkar framkalla är samma hon upplevt i kyrkan. Vid den tanken hör hon att surrandet utanför börjar tränga in i lokalen.

Flyende lämnar hon teatern och applåderarna som slår mot öronen som piskor. Kallsvettig befinner hon sig åter i parken. Allt är vitt och puffigt som i en god dröm och hon fylls av lugn. Vad kan då hända henne? Kommer hon att dö? Men döden i ett sådant snölandskap måste vara underbar.

Hon går lugnt igenom parken och ser hur hennes steg gör avtryck i den obeträdda snön och hur ny snö nästan genast fyller spåren. Så behagligt det är att känna hur minnena försvinner som spår i snön genom att de fylls av en renande och intakt glömska.¹

Den gamle sitter kvar på bänken och har ett så lugnt ansiktsuttryck att hon inte förmår att försöka väcka honom trots att han nästan är helt översnöad. Hon glider in i ett transliknande tillstånd; kroppen är vaken men anden låter sig vaggas in i ett slags tidlöst sömntillstånd av rytmen från den jämnt fallande snön. Hon kommer ihåg detta tillstånd i detalj men kan inte beskriva det och kan inte säga hur länge det varar.

Tre glatt stojande pojkar dyker upp och de kastar sig baklänges i nysnön för att göra änglar, eller kors (cruci) på rumänska. Hon ser avtrycken efter dem i snön och märker till sin fasa att de inte stämmer med kroppsformerna. Det ser snarare ut som änglar med vingrörelser. Hon känner något ont som flyter i luften, som om något förbereder sig. Pojkarna märker också att avtrycken

---

¹ Mergeam încet, traversând parcul și privind cum pașii mei lasă pe aleile necălcate urme, pe care ninsoarea le șterge apropape instantaneu, și mă gândeam ce plăcut e să simți cum amintirile dispar ca urmele pașilor pe zăpadă, acoperite de o uitare purificatoare și neînceptută. (s. 30)

inte stämmer. ”*Det liknar fjärilar! Vi är fjärilar!*” ropar de förtjust. Trots att hon befinner sig nära pojkar ser de henne inte. Hon sluter ögonen och tänker att hon inte finns eftersom hon är täckt av snö. Hon öppnar ögonen, det fortsätter att snöa. Snön bara sväller som om den jäste. Konstigt att mängden växer så fort. Snart är avtrycken översnöade och hon glider in i sitt tidlösa tillstånd. Ögonblicket hon blundat måste ha varit timmar, ja dagar utan att hon märkt det. Gubben på bänken är borta, försvunnen sedan länge, om han nu existerat.

Hon går långsamt hemåt och känner sig tom men lugn inombords. Vid kapellet är grinden låst och hänglåset igenrostat. Ingen tycks ha varit där på länge. Hennes inre spänningar släpper under promenaden men hon minns de många motstridiga känslor som strömmat genom henne under de senaste timmarna, eller ... dagarna.

Nu vill hon bara sova. Hon vet med säkerhet att vare sig det varit dröm eller verklighet så kommer det hon upplevt att vara inpräntat för alltid i minnet. Men dessa inre levnadstimmar har trötat ut henne, hon har förmodligen åldrats i sömnen.

Hemma märker hon att hissen som vanligt är ur funktion, går upp till sjunde våningen, känner på nytt lukten hon tidigare flytt från. Hon famlar efter nycklarna i mörkret eftersom glödlampan i korridoren utanför hennes dörr är sönder.

Hon öppnar dörren och tänder i hallen. Lukten är outhärdlig och flyter som en rökaktig dimma. Hallgolvet är pudrat med någon sorts pollen. Ett underligt svischande ljud hörs och hon öppnar skräckslaget dörren till ett rum.

Här kommer novellens **grande finale**:²

”Min katt stod uppflugen på bordet, med alla muskler spända, och höll i tänderna och klorna fast en blå och svart jättejärl. Från dess kropp rann stora klubbiga och mörka blodsdroppar på kattens päls och ner på bordsskivan. De såg ut som utrunnen jämnt blandad färg från färgerna på vingarna. Och under ett ögonblick betraktade jag den stumma scenen med mina ögon fastnaglade i kattens förvånade ögon.”

Marie Blomkvist 01-07-10

Ana Blandiana föddes 1942 i Timișoara som Otilia-Valeria Coman, växte upp och gick i skola i Oradea. Hon debuterade 17 år gammal i Cluj-tidskriften *Tribuna* med dikten *Originalitate*, för första gången under namnet Ana Blandiana.

Efter en anmälan förklarades hon vara ”fiică a unui dușman al poporului”, dotter till en folkfiende, och fick inte längre publiceras. Om den perioden skriver Blandiana att hon blev känd som förbjuden poet innan hon blev känd som poet. Fyra år senare upphävdes förbudet och hon debuterade igen i den litterära tidskriften *Contemporanul*. 18 år gammal gifte hon sig med Romulus Rusan.

1964 kom den första boken, diktsamlingen *Persoana întâia plural, Första person plural*. 1967 avslutade hon studierna vid språkvetenskapliga fakulteten i Cluj.

Hon flyttade till Bukarest och blev redaktör för tidskriften *Viața Studentească*.

Blandiana deltog i en poesifestival i Finland 1966 och två år senare blev hon inbjuden till Prag av den tjeckiska regeringen för att skriva en bok om Pragvåren. 1968 blev hon redaktör för tidskriften *Amfiteatru*. Under 70-talet kom fler dikt- och essäsamlingar och hon företog flera resor bl a till USA. 1975 måste hon avgå från redaktörsjobbet vid *Amfiteatru* och började arbeta som bibliotekarie.

Efter den stora jordbävningen 1977 flyttade hon till landet då hennes lägenhet förstörts. *Cele patru anotimpuri, De fyra årstiderna* kom ut efter att först förbjudits för ”*antisociala tendenser*”. På åttitalet gjorde hon med sin man nya resor till Egypten, Grekland, Italien mm.

Den 22 december 1989 blev Blandiana, utan att ha blivit tillfrågad, utsedd till medlem i Nationella Räddningsfronten. Hon avgick i januari 1990 i protest mot att Räddningsfronten blivit ett politiskt parti. Under nittitalet översattes flera av hennes verk till andra språk. Bl a till svenska: *En kyrka full av fjärilar*, svensk översättning av Jon Milos.

---

² Pisica mea stătea cățărata pe masă, cu toți mușchii încordați, ținând în dinți și în gheare un imens fluture albastru și negru, din trupul căruia, pe blana felinei și pe fața de masă picurau mari boabe de sânge cleios și întunecat care părea în egală măsură vopseaua topită, amestecată, a culorilor de pe aripi. Și o clipă am privit scena mut, cu ochii pironiți în ochii mirați ai pisicii. (s. 36)